

กลุ่มศึกษาปัญหาศาสนา,
คริสต์ศาสนากับประวัติศาสตร์
ยุโรป กรุงเทพฯ : บพิธการพิมพ์,
พ.ศ. 2525. 496 หน้า ราคা 40 บาท

คริสต์ศาสนາ กับประวัติศาสตร์ยุโรป

โดย กลุ่มศึกษาปัญหาศาสนา

ในประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์อันยาวนานกว่า 300 ปี ระหว่างพุทธศาสนา กับคริสต์ศาสนานในประเทศไทย คงไม่มีเหตุการณ์ใดจะก่อให้เกิด “วิวาทะ” ระหว่างศาสนาชนันทั้ง 2 กลุ่มมาไปกว่าปัญหาซึ่งเกิดขึ้นเมื่อเร็วๆ นี้ที่ว่า “พระพุทธเจ้าทรงเป็นประการของพระเจ้าหรือไม่?” ปัญหานี้ดัดแปลงดังกล่าวได้มีส่วนกระตุ้นในการปอกจิตสำนึกของพุทธศาสนาจำนวนไม่น้อยให้หันมาตรวจสอบคำสอน และการรับรู้ต่างๆ ทางศาสนา ฉะนั้น ในช่วงเวลาแห่งความสับสนวุ่นวายที่เกิดขึ้นนี้ คริสต์ศาสนากับประวัติศาสตร์ยุโรป ซึ่งทางหน้าบันแห่งหนังสือดูจะเป็นหนังสือที่น่าสนใจมากเด่นหนึ่งที่หลายคนคาดว่าจะใช้เป็นข้อมูลศึกษาความรู้เกี่ยวกับคริสต์ศาสนานื้อหางานหนังสือแบ่งออกเป็น 10 ตอน ตอนที่ 1 กล่าวถึงกำเนิดของศาสนา (หน้า 7-10) ตอนที่ 2 พระประวัติของพระเยซู (หน้า 17-23) ตอนที่ 3

ศาสนาก里斯ต์ในยุครุ่งเรืองนับแต่พระเยซู ดับขันธ์ถึง ก.ศ. 1500 (หน้า 24-34) ตอนที่ 4 ศาสนาก里斯ต์ในยุคเลื่อนลงนับแต่ ก.ศ. 1500 ถึง ปัจจุบัน (หน้า 35-56) ตอนที่ 5-8 (หน้า 57-464) เป็นเรื่องราวของ “ยุโรปศูนย์กลางของศาสนา” ในคริสต์ศตวรรษที่ 17, 18, 19 และ 20 (ถึง ก.ศ. 1980) ส่วน 2 ตอนสุดท้ายได้แก่ ศาสนาอิสลาม (หน้า 465-471) และ ศาสนาพุทธ (หน้า 473-496)

หากพิจารณาถึงปัจจัยของผู้เขียนที่จะ “...ค้นคว้ารวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ ออกแบบเป็น “คริสต์ศาสนากับประวัติศาสตร์ ยุโรป” ในลักษณะการศึกษาประวัติศาสตร์ เชิงวิเคราะห์ ทั้งนี้เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของแหล่งความรู้เพื่อการค้นคว้าของผู้สนใจในวิชาการแขนงนี้” (คำนำ) หนังสือเล่มนี้กลับประสมความลึกเหลืออย่างน่าเสียดายยัง ทั้งนี้ เพราะแทนที่จะเป็น “แหล่งความรู้” อ้างกว้างๆ ผู้เขียนกลับขัดแย้ง จำกัดให้แก่ตนเองด้วยการเสนอเรื่องราวของ “คริสต์ศาสนາ” และ “ประวัติศาสตร์ ยุโรป” ในสมัยใหม่จนถึงสมัยปัจจุบัน อย่างเกินสมดุล แล้วปล่อยให้คริสต์ศาสนานี้ในยุโรปริ่มแรกจนถึงสมัยการปฏิรูปศาสนา ในยุโรปเป็นเพียงเรื่องผิวนิมิต โดยผู้เขียนให้ความสำคัญเพียง 1 ใน 18 ส่วนของหนังสือ นอกเหนือจากนี้ ใน 2 ตอนสุดท้ายก็เป็นเรื่องของหลักธรรม และบทบัญญัติในศาสนาอื่นๆ (อิسلامและพุทธ) ที่ผู้เขียนไม่อาจหาสาระอันใดที่จะประเมินได้ว่าเรื่องราวในศาสนาดังกล่าวเกี่ยวข้องกับ “คริสต์ศาสนາ” หรือ “ประวัติศาสตร์ ยุโรป” ในแบบใดได้บ้าง ยิ่งไปกว่านั้น ข้อมูลที่ยกมาอ้างส่วนใหญ่ก็ผิดพลาด ขาดเหตุผล และคลาดเคลื่อนจากข้อเท็จจริง การศึกษาเรื่องคริสต์ศาสนาก็เป็นเพียง “ฉากประกอบ” ของเรื่องที่ไม่อ้างหาปฏิสัมพันธ์กับประวัติศาสตร์ได้

ดังที่กล่าวข้างต้นว่าผู้เขียนแทนจะเล่ายังไงที่จะกล่าวถึงคริสต์ศาสนานในยุคเริ่มแรกจนถึงสมัยการปฏิรูปศาสนาใน

ยุโรป ประเด็นที่ผู้เขียนนี้ได้ขอตั้งข้อสังเกตคือการเพิกเฉยที่จะศึกษาถึงอิทธิพล หรือความสัมพันธ์ของคริสต์ศาสนานี้ที่มีต่อประวัติศาสตร์ในช่วงระยะเวลาดังกล่าว อย่างกลุ่มลิก ย่อมดีอีกได้ “ผู้เขียนได้ทำลายคุณค่าของหนังสืออย่างไม่รู้ตัว” เพราะตามข้อเท็จจริงแล้วคริสต์ศาสนานี้บทบาทและอิทธิพลยังมากต่อจิตใจ และการดำเนินชีพของชาวยุโรป ในสมัยกาง (ที่ผู้เขียนเรียกว่า “ยุคหนึ่ง”) สถาบันคริสต์ศาสนาก็คือศูนย์รวมที่เหนี่ยวยั่งจิตใจของประชาชน ตลอดจนทำหน้าที่จารโรง และสืบทอดอารยธรรมตะวันตกมิให้สูญหายไปกับความพินาศของจักรวรรดิโรมัน ยิ่งไปกว่านั้นคริสต์ศาสนายังมีบทบาทสำคัญต่อการสร้าง “อารยธรรมยุโรป” ที่เกิดขึ้นในสมัยกางอีกด้วย แต่เป็นที่น่าประหลาดใจที่ผู้เขียนเน้นถึงบทบาทของคริสต์ศาสนานี้ใน “ยุคแห่งคริสต์” (The Age of Faith) แต่เพียงภาพกว้างๆ ของสังคมครุยเดทท่านนั้น ซึ่งไม่มีเนื้อหาอันเป็นสาระมากไปกว่าการเล่าเรื่องย่อในเหตุการณ์ของสังคม แต่ละครั้ง โดยไม่เน้นกระบวนการทั้งการเสนอข้อมูลหรือประเด็นน่าสนใจเกี่ยวกับสาเหตุ หรือผลกระทบของสังคมครุยเดทที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างของระบบการปกครอง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของยุโรป

ในบทเสนอเรื่องที่ว่ากับการปฏิรูปศาสนาซึ่งอาจดีอีกได้ “เป็นแก่นของเรื่องที่สำคัญตอนหนึ่งที่จะแสดงให้เห็นถึงพัฒนาการทางด้านความคิดของคริสต์ศาสนิกชน การทำลายพันธะของคริสต์ศาสนิกชนกับสถาบันศาสนา (คาಥอลิก) และการแตกแยกของนิกายคาಥอลิก และโปรเตสแตนท์ ผู้เขียนเพียงแต่เสนอช่วงประวัติมาร์ติน ลู瑟อร์ท ที่ผู้เขียนยกย่องว่าเป็น “...บุรุษที่จุดแสงประทีบให้ผู้คนเดินบือศาสนานานนับถือปรัชญาแบบให้ทิ้งไว้ไม่ตั้งใจ” (หน้า 39) สมมุติฐานดังกล่าวของผู้เขียนนี้ดูจะคลาดเคลื่อน

และส่วนทางกับความเป็นจริงในประวัติศาสตร์อย่างสันเชิง ประการแรกหากพิจารณาดูจะเห็นว่าลูเซอร์เป็น “พวกรอนุรักษ์นิยม” ที่เคร่งศาสนาน และเชื่อมั่นในอำนาจของพระเจ้า การแตกแยกระหว่างลูเซอร์กับกรุงโรมมีพื้นฐานมาจากการตีความในพระคัมภีร์ในเบบิล (Bible) ที่แตกต่างกันเท่านั้น ประการที่สอง การปฏิรูปศาสนานของลูเซอร์มิได้ก่อให้เกิดการปฏิเสธศาสนาน แต่ในมุมมองกันข้ามกลับเป็นแรงบันดาลใจให้ประชาชนหันมาสำรวจต่อการรับรู้ในพระคัมภีร์ในเบบิลและข้อกำหนดในศาสนานั้นขึ้น จนเกิดการแปลพระคัมภีร์ในเบบิลเป็นภาษาท้องถิ่นอย่างกว้างขวาง อีกทั้งเป็นแนวทางให้มีการจัดตั้ง “นิกาย” ต่าง ๆ ในคริสต์ศาสนานในเวลาต่อมา นิกายเหล่านี้คงให้ความเคารพนับถือแก่พระเจ้าอยู่ เช่นเดิมเพียงแต่มีศรัทธาความเชื่อและหลักปฏิบัติที่อาจแตกต่างกันไปบ้างเท่านั้น

นอกจากการเสนอชี้ประวัติมาร์ตินลูเซอร์แล้ว ผู้เขียนแทนจะละเอเว้นที่จะกล่าวถึงเหตุการณ์อื่น ๆ อันเป็นแก่นสาระในประวัติศาสตร์ซึ่งการปฏิรูปศาสนาน เป็นต้นว่าบทบาทการปฏิรูปศาสนานของนิกายคาಥอลิก (Catholic Reformation หรือ Counter Reformation) หรือการขัดแย้งระหว่างพระเจ้าชนรัฐที่ 8 แห่งอังกฤษ กับสถาบันพระสันตปาปาแห่งกรุงโรม อันนำไปสู่การจัดตั้งนิกายแองจิลล์ในประเทศอังกฤษ ฯลฯ เหตุการณ์ดังกล่าว นั้นล้วนแต่เป็นเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์และเป็นเรื่องราวของ “คริสต์ศาสนากับประวัติศาสตร์ยุโรป” อย่างแท้จริง ที่มีผลกระทบต่อเหตุการณ์สำคัญ ๆ ในประวัติศาสตร์ในสมัยต่อมา

ประเด็นที่สองที่ทำให้หนังสือด้อยในคุณภาพและมาตรฐานสำหรับเป็นหนังสือประวัติศาสตร์ที่ดีคือการขาด “สันนิษฐานประวัติศาสตร์” (sense of history) ของผู้เขียน เช่น การขาดการตรวจสอบข้อมูล การด่วนสรุป หรือ “วิเคราะห์” เหตุการณ์ต่าง ๆ โดยปราศจาก

หลักฐาน (ผู้เขียนไม่ได้แสดงที่มาของข้อมูลใด ๆ ทั้งสั้นในหนังสือ) ในบางกรณีผู้เขียนนำเอาข้อมูลในปัจจุบันไปใช้อ้างอิงกับเหตุการณ์ในอดีต ตัวอย่างเช่น ผู้เขียนเรียกพระสันตปาปากุยกุลมัมว่า “พระสันตปาปาแห่งวัตติกัน” และเรียกกรุงโรมตะวันออกเพราเป็นที่ตั้งของเมืองหลวงของจักรวรรดิไบแซนไทน์ หรือจักรวรรดิโรมันตะวันออก (อ) ว่า “กรุงวาติกันตะวันออก” โดยขาดความรู้และความเข้าใจถึงพัฒนาการของประวัติศาสตร์ที่ว่าต้องระยะเวลาอันยาวนาน (ยกเว้นในสมัย Babylonian Captivity, ก.ศ. 1305-1378, ที่พระสันตปาปาระดกอยู่ภายใต้อิทธิพลของกษัตริย์ฝรั่งเศสและอูกูบังคับให้ประทับที่เมืองอาวิจอง) พระสันตปาปาระดกของศาสนานี้จักรวรรดิโรมันทั้งสันนิอีกทั้งดำเนินด้วยความของพระสันตปาปาก็คือพระสังฆราชแห่งกรุงโรม (Bishop of Rome) ส่วนวัดกันนั้น แม้ว่าจะเคยเป็นส่วนหนึ่งของกรุงโรม แต่ก็เพิ่งเป็นรัฐอิสระ และเป็นที่ประทับอย่างเป็นทางการของพระสันตปาปาร่วมทั้งเป็นศูนย์กลางของคริสต์ศาสนานิกายโรมันคาಥอลิกในปี ก.ศ. 1926 นี้เอง

นอกจากนี้ ผู้เขียนยังแสดงให้เห็นถึงความสะพร่าและขาดความประณีตในการศึกษาประวัติศาสตร์ยุโรปโดยละเลยการตรวจสอบในการเรียกตัวแทนต่าง ๆ ของประมุขในดินแดนเยอรมันอิตาลี และอื่น ๆ เช่นเรียกตัวแทนของอาร์คดยุก (archduke) แห่งออสเตรียก่อนปี ก.ศ. 1804 ว่า พระจักรพระรัตนโกสินทร์เรียกตัวแทนของประมุขของบอร์กันดี และมิลันที่มีฐานันดรศักดิ์เป็นดยุก (duke) ว่าเป็นกษัตริย์ ฯลฯ เป็นต้น หรือเรียกอาณาจักรโรมันอันศักดิ์สิทธิ์ (The Holy Roman Empire) ว่าเป็นอาณาจักรโรมันคาಥอลิกอันศักดิ์สิทธิ์โดยเข้าใจว่าเป็นอาณาจักรที่สังกัดหรือขึ้นต่อสถาบันพระสันตปาปาแห่งกรุงโรม และพวกราชดิตที่ดิน (serf) ก็ถูกผู้เขียน “ตีตรา” ให้

เป็นทาสโดยขาดความเข้าใจว่าสถานภาพของ “ชาติดิตที่ดิน” (serf) และ “ทาส” (slave) มีฐานะความแตกต่างกันอย่างไร

ส่วนประเด็นที่ว่าผู้เขียนใช้วิธีการด่วนสรุป การขาดเหตุผล และการใช้ข้อมูลผิดพลาดนั้นผู้เขียนขอยกมาเพียงบางตัวอย่าง ซึ่งเป็นเรื่องที่คุ้นเคยของผู้ศึกษาวิชาประวัติศาสตร์ยุโรป เช่น

หน้า 59 อ้างถึงนโยบายรักษาความเป็นกลางในสังคมราก 30 ปี ของพระเจ้าเจนส์ที่ 1 แห่งอังกฤษว่า พระองค์ทรงเป็น “เจ้าม้าจากเยอรมัน....(จี) ทรงถือนโยบายเป็นกลางในสังคมศาสนา 30 ปี ในดินแดนนั้น” เป็นการด่วนสรุป และขาดเหตุผล ทั้งนี้พระพระเจ้าเจนส์ที่ 1 ทรงสืบทอดมาจากราชวงศ์ของสก็อตแลนด์ และการวางแผนนโยบายเป็นกลางในสังคมที่เป็นเหตุผลทางการเมือง ศาสนาและผลประโยชน์ของประเทศมากกว่าจะเป็นพระ “เจ้าชาย”

หน้า 60 สาเหตุของการเกิดสังคามนุสกาห์ในศตวรรษ 1640 ในประเทศไทย อย่างดุษ ซึ่งเป็นบัญหาจากการขัดแย้งในเรื่องศาสนาและระบบการปกครอง ผู้เขียนเสนอโดยสรุปว่าเป็นการแย่งชิงอำนาจระหว่างกษัตริย์กับรัฐสภาในการ “ปราบกบฏในไอร์แลนด์”

หน้า 333 การจัดตั้งพันธมิตรอันศักดิ์สิทธิ์ (The Holy Alliance) ของพระเจ้าอเล็กซานเดอร์ที่ 1 แห่งรัสเซีย ซึ่งมีวัตถุประสงค์จะนำหลักการของคริสต์ศาสนามาใช้ในการปกครองในประเทศเครือพันธมิตร ผู้เขียนสรุปว่าเป็น “การพิทักษ์ศาสนาคริสต์จากพวกอิสลาม” แต่สำหรับนักศึกษาและผู้สนใจในประวัติศาสตร์ยุโรปในคริสต์ศตวรรษที่ 19 จะแลเห็นได้ว่า ในช่วงระยะเวลาของการจัดตั้งพันธมิตรอันศักดิ์สิทธิ์ (ปลายศตวรรษ 1810) ศาสนาอิสลามได้สืบสาน下來และไม่เป็นภัยต่อความมั่นคงของยุโรปแล้ว การจัดตั้งพันธมิตรอันศักดิ์สิทธิ์เป็นเพียงความคิดอันเพ้อฝันของพระเจ้าอเล็ก-

ชาดเอกสารที่ 1 ที่ไม่มีตัวอุปะสงค์ทางการเมืองระหว่างประเทศและภารกิจ

หน้า 443 แสดงให้เห็นถึง “ความผิดพลาด” ใน การใช้ข้อมูลของผู้เขียนว่าไม่พึงแต่เกิดกับเรื่องราวในอดีตเท่านั้น แม้แต่เหตุการณ์ในปัจจุบันผู้เขียนก็จะพยายามที่จะตรวจสอบข้อมูลเช่นเดิมกัน ผู้เขียนสรุปการเข้ารับตำแหน่งประมุกทางคริสต์ศาสนาโดยไม้มั่นคงอีก ของพระสันตปาจรอห์น ปอลที่ 2 ว่าเป็นผลมาจากการ “ประเทกค่อนมิวนิสต์ไปแลนด์มีคนนับถือกว่าสิรินิกายทางลัทธิมากที่สุดในยุโรป” (ทั้งเสรี และค่อนมิวนิสต์) ด้วยเหตุนี้การประชุมเลือกพระสันตปาจารวังสุดท้ายจึงเลือกอาพระคุณมิวนิสต์ไปแลนด์จรอห์น ปอลที่ 2 ขึ้นมาเป็นพระสันตปาจารวัง “โดยละเอียดต่อสัดส่วนของผู้นับถือกว่าสิริศาสนาในประเทศอันฯ เช่น ฝรั่งเศส ซึ่งมีจำนวนประชากรที่นับถือคริสต์ศาสนาโดยไม้มั่นคงอีกครึ่งเศษกว่าไปแลนด์ถึง 20 ล้านคน

๑๖

นอกจากจะให้ “ภาพที่บูดเบี้ยว” ของประวัติศาสตร์ ผู้เขียนยังมีความ “ผิดพลาด” ใน การเสนอเนื้อหาของประวัติศาสตร์ที่ไม่เกี่ยวกับคริสต์ศาสนาอย่างมาก เรื่องส่วนใหญ่กับเป็นเกร็ดประวัติศาสตร์ หรือเรื่องราวของราชวงศ์ต่างๆ ในนานาประเทศในยุโรป แต่ก็มีลักษณะขาดประเด็น ผู้เขียนจึงขอ “สุ่มตัวอย่าง” มาให้ผู้อ่านช่วยประเมินถึงคุณค่าของหนังสือเล่มนี้เพียง 2 ตัวอย่างดังต่อไปนี้ ก็คือ

ในหน้า 135-136 ผู้เขียนบรรยายถึงประวัติศาสตร์ของพระนางคากาโรลีนพระมเหสีของพระเจ้า约瑟夫ที่ 2 ไว้ว่า

“พระโรมันที่อวบกอนของพระนางตั้งแต่ยังทรงพระเจ้าไว้ไม่สามารถสร้างความประทับใจให้กับผู้พบริบูรณ์... พระนางทรงขาด

ลักษณะที่จะใช้คำสอนท่านผู้กุมด้วยใจพระสวามีให้อัญญิกับพระนางได้ ถึงกระนั้นพระเจ้า约瑟夫ที่ 2 ก็ทรงโปรดประอุระอันดงลงของพระนาง ทรงบัญญาให้พระนางแต่งองค์ให้หัวส่วนนั้นให้เด่น เมื่อเวลาทรงออกแขกหรือทุกครั้ง...”

ในหน้า 287 การบรรยายลักษณะชาติ (Patriotism) ในคริสต์ศตวรรษที่ 18 ผู้เขียนได้บรรยายไว้อย่างชัดกับอารมณ์และความรู้สึกของผู้อ่านอย่างมาก

“ส่วนความรักชาติรักเพื่อพันธุ์ในยุคนั้นมีแต่อังกฤษและฝรั่งเศสที่ก่อตั้ง Pratiot (Pratiot - สะกดผิดตามผู้เขียน) ออกมาแล้วส่วนประชาชนในรัสเซียยังครรภ์ก่อนอยู่ยังไม่ก่อตั้ง ความรักชาติ Pratiot ออกมาแบบอังกฤษส่วนอօสเตรียนั้นเพิ่งตั้งห้อง Pratiot) เพียงจะมีกันตั้งแต่ 2 องค์เท่านั้น (ผู้เขียนหมายถึงจักรพรรดิโยเซฟที่ 2 แห่งอาณาจักรโรมันอันศักดิ์สิทธิ์และพระเจ้าแห่งฝรั่งเศสที่ 2 ซึ่งผู้เขียนออกเสียงเรียกว่า “หรือคริสต์แห่งฝรั่งเศส”) ก็เป็นพ่อพันธุ์ Pratiot ให้กับชาติเยอรมัน”

ในบรรดาข้อบกพร่องของหนังสือเล่มนี้ ประเด็นที่สำคัญอีกประการที่ไม่ควรเพิกเฉยจะกล่าวถึง “ได้แก่ข้อจำกัดในทักษะการใช้ภาษาไทยของผู้เขียน ซึ่งมีทักษะภาษาพื้นถิ่นอย่างผิดๆ หรือคำที่ไม่เป็นที่นิยม ตลอดจนภาษาไม่สุภาพตัวอย่าง เช่น

คำว่า “ทรงโปรดวรรณคดีฝรั่งเศส” ใช้ว่า “ทรงโปรดทอดพระเนตรวรรณคดีฝรั่งเศส” (คำว่า ทอดพระเนตร ควรใช้กับภาพยนตร์หรือละครไม่ใช่กับหนังสือ)

คำว่า “สันพระชนม์” ใช้ว่า “ทรงสันแรงชีวิต”

คำว่า “ทรงสนพระทัยใน...” ใช้ว่า “ทรงหันและกระหายใน...”

คำว่า “พากเส้นยืน” ใช้ว่า “นั่งขาคนดีเบอร์ดี”

คำว่า “พวกสังคมนิยม” ใช้ว่า “ประชาชนโซไซอิตี้”

๑๗

ส่วนการใช้ “ภาษาไม่สุภาพ” หรือภาษาที่ไม่เหมาะสมเพื่อเป็น “แหล่งความรู้เพื่อการศึกษา” ได้แก่

คำว่า “เชงชวย” ใช้ว่า “ระบบประชาธิปไตยเชงชวย”

คำว่า “ตัน” ใช้ว่า “ตันใบสนนับสนุน”

คำว่า “สุมหัว” ใช้ว่า “นักปรารถญ์ล้มเหลวให้หัวใจที่สูบหัวกันอยู่ในฝรั่งเศส”

คำว่า “ทะลวง” ใช้ว่า “ศาสนากองพระนະแหหัต... ทะลวงเข้าไปในยุโรป... ทางออกเขียว ได้หัวลงใบทางกอง-สแตนดีโนเปี๊ก...”

๑๘

ความผิดพลาด (อย่างมาก) ใน การใช้ “ภาษา” เพื่อเป็นสื่อในความเข้าใจได้แก่การออกเสียงเรียกวานาม (proper nouns) ในภาษาต่างประเทศของผู้เขียนที่มิได้เป็นไปตามกฎเกณฑ์ใด หากแต่เป็นการอ่านออกเสียงชนิด “ตามใจฉัน” แต่เพียงประการเดียว ซึ่งบางครั้งผู้อ่านอาจไม่ทราบได้ว่าซ่อนบุคคลนั้นเป็นใคร หรือสถานที่นั้นอยู่ที่ไหน (ผู้เขียนไม่ได้กำกับตัวสะกดในภาษาต่างประเทศ ตัวอย่างวานามที่เป็นที่รู้จักกันดี แต่ได้มีการอ่านออกเสียงเพียงไป เช่น

England (อังกฤษ) ออกเสียงเป็น “เอนแลนด์”

China (จีน) ออกเสียงเป็น “ชีน”

Nice (นิช) ออกเสียงเป็น “นิสชา”

Crimea (ไครเมีย) ออกเสียงเป็น “คริม”

Sicily (ซิซิลี) ออกเสียงเป็น “ซิซิลี”

Montesquieu (มองเตสกิเยอ) ออกเสียงเป็น “มองเตสกู”

Magyar (แมกยาร์) ออกเสียงเป็น “มาดยา”

๗๖

นอกจากนี้ ผู้เขียนยังพยากรณ์เรียกชื่อแคว้นหรือเมืองต่าง ๆ (ในดินแดนเยอรมันเป็นส่วนใหญ่) ที่มีชื่อสากล (ภาษาอังกฤษ) ที่ทุกคนคุ้นเคย เป็นภาษาท้องถิ่น แต่การออกเสียงกลับยึดหลักเกณฑ์ของผู้เขียนเอง เช่น

น้าว่าเรียก เรียกว่า “นาเยร์น” (ภาษาเยอรมันปัจจุบัน Bayern อ่านออกเสียงว่า “นาเยอร์น”)

เบอร์กันดี เรียกว่า “บูรคุนต์” (ภาษาเยอรมันปัจจุบัน Burgund อ่านออกเสียงว่า “บัวร์คุนท์”)

๗๗

ประเด็นสุดท้าย หากพิจารณาด้านการให้ความเข้าใจในปรัชญาศาสนา หนังสือแสดงให้เห็นถึงข้อบกพร่องอย่างมากนanya ในตอนที่ 1 (กำเนิดของศาสนา) ในหน้า 7 ผู้เขียนได้เรียกศาสนาญุดาย (Judaism) ว่า เป็นศาสนาเชิงผู้มีเด็กพ่อ ๆ กับการเรียกคริสต์ศาสนาว่าศาสนาฝรั่ง ศาสนาอินดู ว่าศาสนาแยก หรือศาสนาพุทธว่าศาสนาไทย ทั้งนี้เพราะว่าเป็นชื่อเรียกของเผ่าพันธุ์ (tribe) ไม่ใช่ชื่อเรียกของศาสนา ยังไปกว่านั้นผู้เขียนยังกล่าวอ้างว่าศาสนาญุดายยึดพระคัมภีร์ทามนุส และ “พระคัมภีร์ในเบล” เป็นหลัก การกล่าวอ้างดังกล่าววน้ำย่องก่อให้เกิดความเข้าใจผิด ได้โดยง่าย เพราะพอกษะในศาสนาญุดายยอมรับแต่เพียง “นางส่วน” ของพระคัมภีร์ ไม่เป็นเท่านั้น คือพระคัมภีร์ 5 เล่มในพระคัมภีร์เก่า (The Old Testament) เรียกรวมกันว่า “เป็นตาติอุค” (Pentateuch) ซึ่งประกอบด้วยพระคัมภีร์เยเหนเชิส เอ็ก-โซดัส, เลวิติกัส สารบัญชี, และดิวเทโร โนนี

นอกจากนี้ ผู้เขียนยังได้ “กล่องบันคำสอน” ของพระพุทธศาสนาโดยนำ

หลักธรรมของพระพุทธศาสนาไปประยุกต์ใช้กับความเชื่อในศาสนาอื่น ๆ เช่นกล่าวว่า พระเบญจและพระมหาหมัดทรง “ดับขันธ์” ซึ่งคำว่า “ดับขันธ์” ในทางพระพุทธศาสนาหมายถึงการแตกสลายของขันธ์ทั้งห้า อันได้แก่ รูป เวทนา สัญญา สังฆาร และวิญญาณ อันเป็นหนทางไปสู่ปรินิพพาน แต่ในคริสต์ศาสนาและศาสนาอิสลามไม่มีความเชื่อหรือร้อนใจทัศน์ (concept) ของการดับขันธ์ และปรินิพพาน หรือในกรณีที่ผู้เขียนเอกรากลัมชาติตามาก็จะซึ่งเป็นความเชื่อในพระพุทธศาสนา และศาสนาพราหมณ์ไปอธิบายปลอมปนกับหลักศาสนาของคริสต์ศาสนาและศาสนาอิสลาม

“...เรื่องการกลับชาติตามเกิดนี้ ไม่เพียงแค่ในสังคมชาวคริสต์เท่านั้น แต่ยังขึ้นกับในสังคมของชาวอิสลาม (ชาวมุสลิม - ผู้วิจารณ์) พุทธ พราหมณ์...”
(หน้า 460)

ยังไปกว่านั้น ผู้เขียนยังได้ “กล่องปันภัยและศาสนา กิจ” โดยนำพื้ที่และชื่อเรียกศาสนา กิจ ที่ใช้ในพระพุทธศาสนาไปใช้ในคริสต์ศาสนา เช่น คำว่า “นักบุญ” (saint) ในคริสต์ศาสนา ผู้เขียนก็เรียกอย่างชื่นชมว่าเป็น “พระอรหันต์” และการเรียกโรงของพระและนักบุญในคริสต์ศาสนา ก็กล้ายึดเป็นการออก “นักบุญ” การเปรียบเทียบชนิด “พิเศษ / พิเศษ” ดังกล่าวถูกแสดงให้เห็นว่าผู้เขียนสับสนต่อการรับรู้ และเข้าใจขั้นพื้นฐานในหลักศาสนาต่าง ๆ “ความพยากรณ์” ของผู้เขียนหรือกอกลุ่มศึกษาปัญหาศาสนา จึงไม่ได้กระตุนให้ผู้อ่านเกิดความเข้าใจในหลักการของคริสต์ศาสนาเลย (รวมทั้งในแง่มุมของประวัติศาสตร์) ในทางตรงกันข้าม ผู้เขียนกลับเป็น “ผู้สร้างปัญหา” และความไม่เข้าใจในระหว่างผู้นับถือลัทธิศาสนาต่าง ๆ ดังตัวอย่างที่ผู้เขียนได้

“วิเคราะห์” ศาสนาอิสลาม โดยอ้างว่า “ยึดหลักการค้นคว้าทางด้านวิทยาศาสตร์ เป็นพื้นฐาน” (หน้า 16) แต่ส่วนทางกับความเป็นจริงทั้งในทางจรรยาตินิยม และการประพฤติปฏิบัติของชาวมุสลิม

“ในแหล่งน้ำดู ศาสนาอิสลามได้เข้ามา ก่อนปี ค.ศ. 800 ตัวอย่าง พูดถึงค้าขายเรือขาวอาหรับ เมื่อการโขคดีที่ศาสนาอิสลามในเมืองไทยนี้ได้ถูกเผยแพร่ตัวยาน แล้วเผยแพร่ตัวยูกขาย และถูกสาวชี้ในหมู่ผู้นับถือศาสนาอิสลาม เช่นกัน ถ้ายูกขายหรือถูกสาวให้ไครแล้ว สามารถดึงถูกเขยหรือถูกสะให้กับเข้าศาสนาอิสลามได้ จะมีบุญมาก ไม่แพ้คนนับถือศาสนาพุทธที่สร้างโบสถ์หรือวิหารที่เดียว” (หน้า 469)

โดยสรุป คริสต์ศาสนา กับประวัติศาสตร์โลก เป็นตัวอย่างของหนังสือที่สะท้อนให้ผู้อ่านได้เห็นถึงการทำงานที่ขาดประสิทธิภาพและความรับผิดชอบของผู้เขียน ถูกทั้งแสดงให้เห็นว่าในบางครั้งคำประกาศปฏิฐานของผู้เขียนก็อาจเป็นเพียง “ขنمหวาน” หรือ “ของลัง” ที่ต้องการเรียกร้องความสนใจจากผู้อ่านเท่านั้น ลักษณะเด่นของหนังสือเมื่อเทียบกับแบบปกติคือความสนใจ และขนาดรูปเล่มที่ถูกกระตัดรัด แต่ก็เป็นไปตามสำนวนไทยที่ว่า “ข้างนอกสุกใส ข้างในเป็นโพรง”

อนันต์ชัย เลาหะพันธุ
ภาควิชาประวัติศาสตร์
คณะอักษรศาสตร์
มหาวิทยาลัยศิลปากร